

כ"א סיוון התשע"ה
08 יוני 2015

השולחן העגול המשימתי בנושא המערך התומך בניצולי השואה

רקע

בשנים 2011-2013 פעל השולחן העגול הבין מגזרי לזכויות ניצולי השואה. בשנים בהן פעל השולחן, הוחלט במסגרתו על תוצרים שונים לטובת ניצולי השואה, ובראשם – מהלכים יזומים למיצוי זכויות ברמה הלאומית וברמת הרשויות המקומיות.

בתוך כך, בשנים האחרונות חל גם שינוי משמעותי ומבורך בנושא זכויותיהם של ניצולי השואה. הדבר התבטא בהכרה במעגלים רחבים יותר של ניצולים, כמו גם בהרחבת הזכויות והסיוע הסוציאלי לניצולים. הוחלט על תוכנית לאומית לסיוע לניצולי השואה, בהיקף של מיליארד ש"ח, שהביאה לשורה של פעולות משמעותיות. בין השאר, הושאו הזכויות של כ- 18,500 יוצאי מחנות וגטאות שעלו לארץ לאחר 1953 ליוצאי מחנות וגטאות שעלו ארצה לפני כן; ניצולי שואה זכו לפטור מהשתתפות עצמית בתרופות; הוכרה קבוצה חדשה של כ- 85,000 פליטי שואה, ועוד.

בהמשך להחלטות שהתקבלו בשולחן הקודם, מוקם השולחן העגול המשימתי בנושא המערך התומך בניצולי שואה. זאת, מתוך הכרה כי התמיכה בניצולי השואה מציבה לנו אתגרים מורכבים כחברה וכמדינה. עם הזדקנותם, צרכי הניצולים נהיים מורכבים יותר ויותר. רבים מהניצולים זקוקים ליותר תרופות, לעזרה בבית, לסיוע ולסיעוד. התמיכה בניצולי השואה אינה תמיד פונקציה של תקציב. הבדידות בגיל מבוגר קשה יותר, במיוחד למי שאיבדו את משפחתם ונושאים בנפשם את צלקות הזוועות שעברו.

ישנם גורמים רבים בעוסקים בליווי ובתמיכה בניצולים: משרדי ממשלה, ועידת התביעות, מרכז הארגונים של ניצולי השואה, רשויות מקומיות, ארגוני חברה אזרחית, מתנדבים וגורמים פרטיים. כולם עושים עבודת קודש ולכולם מטרה משותפת. ועם זאת, קידום שיתוף הפעולה והתיאום בין הגורמים הללו יסייע לגבש את המענים האפקטיביים לציבור הניצולים, לרבות את המענה הנכון לכל ניצול וניצולה.

בראש השולחן העגול המשימתי בנושא המערך התומך בניצולי שואה עומדים ארבעה יושבי ראש: גבי עפרה רוס, מנהלת הרשות לזכויות ניצולי השואה
עו"ד גלעד סממה, מנכ"ל המשרד לאזרחים ותיקים
גבי קולט אביטל, יו"ר מרכז הארגונים של ניצולי השואה בישראל
עו"ד שלמה גור, סגן נשיא ועידת התביעות בישראל

- ארגון 'שיתופים' נבחר במרכז כגוף המסייע להפעלת השולחן. לתפקידו שלושה מרכיבים מרכזיים:
1. המרכיב התהליכי – סיוע וקידום תהליך השיח בהתאם למטרות שהוגדרו, תוך הקשבה וקריאה של המשתתפים בשיח והדינמיקה ביניהם והתערבות תהליכית בהתאם לצורך.
 2. המרכיב התוכני – הבנה ברמה גבוהה של התכנים בהם עוסק השיח וניהול הידע – פיתוח, שימור והפצה של ידע מכין ומקדם דיון.
 3. המרכיב התפעולי – כולל לרוב את קביעת מקום המפגש, ארגון המפגש ותייעודו.

מטרות השולחן העגול

מטרת השולחן העגול היא יצירת מערך תומך לניצולי השואה אשר יתן מענה לצרכי הניצולים אשר מעבר לזכויות הכספיות, ובכלל זה צרכים רגשיים, חברתיים, נפשיים ופיזיים, יונגש לכלל הניצולים בהתאמה למצבם הפיזי ויאפשר להם ניצול אפקטיבי של תוכניות ושירותים.

המהלך יכלול, בין היתר:

- ▶ מיפוי ותיעודף הצרכים של הניצולים תוך הבחנה, על פי הצורך, בין ניצולים עצמאיים, מרותקי בית וניצולים הנמצאים במוסדות.
- ▶ גיבוש המלצות לטיוב העברת המידע, התיאום ושיתוף הפעולה בין הגופים המסייעים לניצולים ונותנים מענה לצרכיהם במסגרת המערך התומך.
- ▶ זיהוי קטגוריות של ניצולים מוחלשים (לדוגמא – עריריים) ובחינת הצרכים שלהם.
- ▶ מיפוי סל התוכניות והשירותים הקיים ופריסתו הגיאוגרפית.
- ▶ זיהוי פערים, אתגרים וגיבוש המלצות לפתרונות, במטרה לטייב ולהנגיש מענים קיימים ובמידת הצורך להמליץ על מענים חדשים.
- ▶ גיבוש תוכנית למימוש הפתרונות והוצאתם לפועל.

הנושאים בהם יתמקד השולחן (יוני-דצמבר 2015)

במהלך החודשים האחרונים, לקראת הקמת השולחן העגול, צוות 'שיתופים' קיים וערך ראיונות, מפגשי היועצות, קבוצות מיקוד וסקר לניצולי השואה, שהובילו ליצירת תמונה של הצרכים הרגשיים, החברתיים והפיזיים של ניצולי השואה וכן האתגרים הבין-ארגוניים במסגרת המערך התומך.

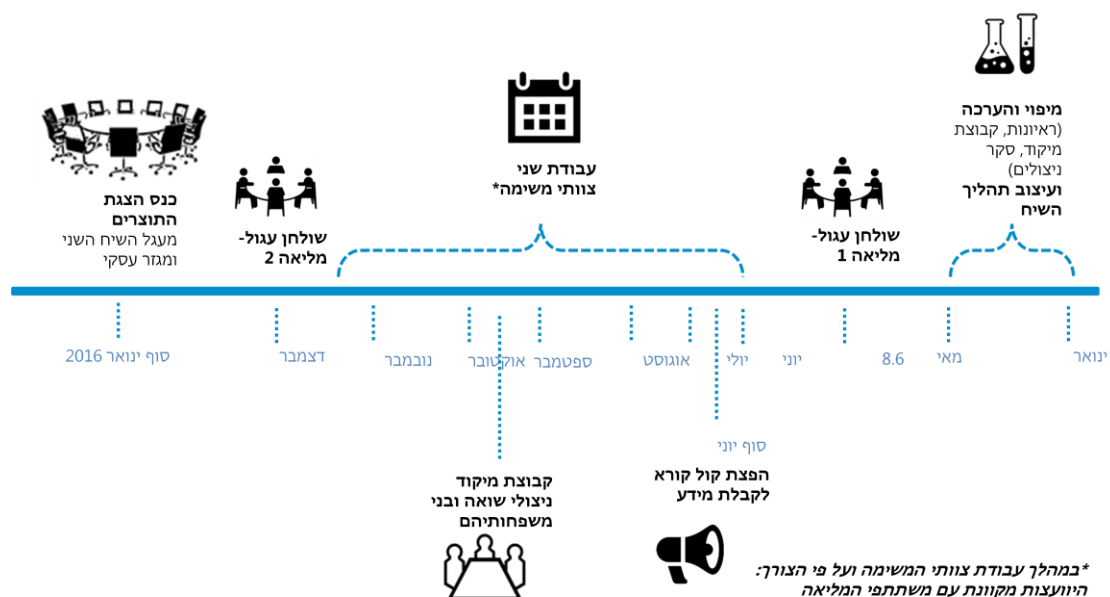
התובנות שעלו בתהליך המיפוי ואשר עיקרן יוצג בישיבת המליאה הראשונה, הובילו את פורום יושבי הראש וההיגוי של השולחן לבחור את הנושאים בהם יתמקד השולחן בחצי השנה הקרובה. נושאים אלו יטופלו באמצעות שני צוותי משימה אשר יורכבו ויאוישו בהיועצות עם המליאה.

- א. צוות אחד ימפה את צרכי הניצולים בהקשר של מענים רפואיים, פרא-רפואיים, נפשיים וטיפוליים תומכים בחלוקה לקבוצות הניצולים השונות ויגבש המלצות לטיוב המענים הנ"ל והנגשתם, תוך מיקוד באוכלוסיית מרותקי הבית.
- ב. צוות שני יגבש המלצות לטיוב תוכניות ושירותים שתפקידם לתת מענה לצרכים חברתיים של הניצולים (בראשם - בעיית הבדידות), תוך ואבחנה בין צרכי קבוצות הניצולים השונות, ומתן דגש על התנדבות (איתור, גיוס, מיון והשמת מתנדבים; הדרכה, ליווי וייעוץ מתמשכים למתנדבים; מעקב ובקרה וכיו"ב).

הצוותים יסתמכו ככל האפשר על מענים קיימים, ויבחנו אפשרות לטייבם ולהנגישם, ובמידת הצורך – יבחנו מענים חדשים.

הצוותים יקיימו עדכון והיוועצות שוטפים עם המליאה באמצעות העברת מסמכים ותוצרי ביניים באופן מקוון. כמו כן, תתקיים היוועצות עם ניצולי שואה במהלך עבודת הצוותים.

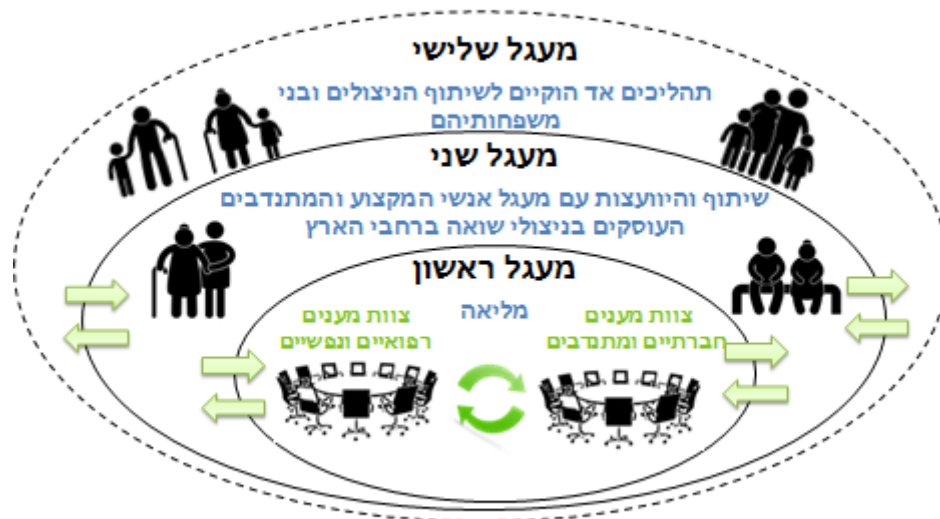
להלן גאנט המציג את לוח הזמנים לעבודת השולחן וצוותי המשימה עד ינואר 2016.

אופן הפעולה של השולחן העגול

השולחן יתנהל באמצעות מספר מסגרות:

- א. **מליאת השולחן** המורכבת מנציגים של משרדי ממשלה, רשויות מקומיות ורשויות ציבוריות ולוונטיות וארגוני חברה אזרחית מרכזיים הרלוונטיים לנושא המערך התומך. השולחן העגול נבנה תוך שימת לב לאיזונים בין המגזרים ובין סוגי הארגונים המשתתפים בו (ראו פירוט ברשימת משתתפי השולחן). על פי הצורך, יתכן ויוחלט על הוספת משתתפים במליאה.
- ב. **שני צוותי משימה** המורכבים מדרג אנשי המקצוע העוסקים בנושאי עבודת הצוותים. על פי הצורך יתווספו אליהם אד הוק גורמים מקצועיים אשר יכולים להאיר או לתרום לעבודתם.
- ג. **שיתוף והיוועצות עם מעגל אנשי המקצוע והמתנדבים** העוסקים בניצולי שואה בארגונים חברתיים, ברשויות מקומיות ובקהילות, לרבות: עובדים סוציאליים מלשכות לשירותים חברתיים, אנשי מקצוע מעמותות לזקן המפעילות תוכניות לניצולי שואה, מנהל/רכזי מערכי מתנדבים, וארגונים עסקיים הפועלים בנושא במסגרת אחריות תאגידית.
- ד. **תהליכים אד הוקיים לשיתוף ניצולים ובני משפחותיהם** – לצורך קבלת מידע ו/או היוועצות בנוגע לצרכים, תוצרים מתגבשים וכיו"ב.
- ה. **פורום יושבי הראש וההיגוי** - מורכב מארבעת יושבי הראש המשותפים ומגורמים ממשלתיים מרכזיים העוסקים במערך התומך בניצולי השואה.

נספח: תהליכי שיח בין-מגזרי בעולם ובישראל

תפיסת המשילות של המאה ה-21 מניחה כי לשם התמודדות עם אתגרים ציבוריים-חברתיים רחבים ומורכבים, יש צורך בשילוב היכולות והמשאבים של כלל המגזרים בחברה: המגזר הראשון – המדינה ומוסדותיה, המגזר השני – תאגידים וחברות פרטיות, והמגזר השלישי – עמותות וארגוני החברה האזרחית.

לשם כך, יש לפתח מדיניות אשר תיצור איזון בין **היתרונות של החברה האזרחית** בתחומי חדשנות ופתרון בעיות ייחודיות ומקומיות לבין **שמירה על ריבונות המדינה** בתחומים של קביעת מדיניות, חלוקה שוויונית של משאבים וקביעת סטנדרטים לביצוע ומקצועיות (נורברטו בוביו, 1995).

דיונים בין מגזרים מהווים פלטפורמה לגיבוש מדיניות בשנים האחרונות. בין המודלים השונים לשיח בין-מגזרי בעולם ניתן למצוא את הברית העולמית של האו"ם (UN Global Compact); המודל הקנדי (Voluntary Sector Initiative); ה"שותפות החברתית" באירלנד (Social Partnership); השותפות המקומית ביפן (Japan Platform) ועוד.

ה"שולחן העגול" מהווה פלטפורמה לתהליך מרכזי דרכו ניתן לקיים את מסגרת השיח ולייצר תהליכי עבודה ותוצרים מגוונים, איכותיים ומשותפים, המייצרים מחויבות ואחריות של הארגונים והמערכות משלושת המגזרים. כמו כן, הדיון בשולחן העגול מאפשר שימוש ביתרונות היחסיים של כל מגזר על מנת לייצר דרכי השפעה חדשניות וערך מוסף ייחודי שלא ניתן להשיגם בדרך אחרת.

במודלים שונים המיושמים בעולם כבר הוכח כי לתהליך יש ערך בפני עצמו. התהליך מלווה בערכים נלווים כהיכרות בלתי אמצעית, בניית אמון, יצירת הסכמות, סימון האחריות המשותפת והתיאום. ערכים אלה מהווים רובד אחד של התהליך. מנעד התוצרים האפשריים של השיח הוא רחב ותלוי במידה רבה בהגדרת המטרות, בהתוויות התהליך ובתוצרים המצופים.

הסיבות לכינונם של "שולחנות העגולים"

שולחן עגול מהווה פוטנציאל למגוון תוצרים והשפעות:

- פיתוח **מדיניות בהסכמה** ובשיתוף
- **הגברת היעילות** במגוון שיתופי פעולה המתקיימים כיום
- הגברת התיאום הבין-ארגוני ובין-מגזרי לשם **קידום אתגרים משותפים**
- הובלת מגמות בעלות **פוטנציאל מימוש**
- **איגום משאבים** של כלל השותפים, הכוללים מומחיות, זמן ומאמץ
- צבירת **נכסי ידע משותפים של תהליכים ותכנים מצטברים**, שיועילו בהווה ובפיתוחים עתידיים
- **בניית הסכמות ובניית אמון** על בסיסו של שיח שוויוני ומשתף
- **שיתוף בידע והגברת השקיפות**

התהליך כשלעצמו אינו המטרה אך ערכו נתפס כבעל משמעות בתהליכי השיח הבין-מגזרי.

שיח בין-מגזרי בממשלה בישראל

בחודש פברואר 2008, התקבלה החלטת ממשלה מס' 3190¹, העוסקת ביחסי הממשלה, החברה האזרחית והמגזר העסקי הפועל להשגת מטרות ציבוריות. במסגרת החלטת הממשלה אושר גם מסמך מדיניות שכותרתו "ממשלת ישראל, החברה האזרחית והקהילה העסקית: שותפות, העצמה ושקיפות" ובו הוגדרו שלושת היעדים הבאים:

*"חיזוק שיתוף הפעולה וביסוס מערכת היחסים בין המגזרים, ככל שירצו בכך, תוך שמירה על עצמאות השותפים; הגברת שילובם של ארגוני החברה האזרחית בהפעלת שירותים חברתיים, תוך עידוד הדיאלוג עימם טרם קבלת החלטות מדיניות; ועידוד תהליכים התורמים להעצמה, התמקצעות, בקרה ושקיפות בחברה האזרחית, תוך הטמעה של נורמות דומות בממשלה ובמגזר העסקי בפעילותם במסגרת זו"*².

בעקבות החלטת הממשלה הוקם השולחן העגול במשרד ראש הממשלה, הפועל למעלה משבע שנים ומהווה מסגרת מובילה של השיח הבין-מגזרי לקידום מטרות מגוונות כגון: הגדרת מסגרת עקרונות לקיום השיח התלת-מגזרי, פיתוח אופני פעולה מתואמים במצב החירום שהוכרז במבצע "עופרת יצוקה", "עמוד ענן" ו"וב"צוק איתן", הכנת תוכנית סיוע לארגוני מגזר שלישי שנפגעו כתוצאה מהמשבר הכלכלי העולמי, פיתוח תשתית לקידום התנדבות בישראל בראייה תלת-מגזרית, גיבוש תוכנית לעידוד הנתינה וקידום הפילנתרופיה ויצירת מסגרת מושגית ורגולטורית לנושא עסקים חברתיים כולל הצעה להקמת קרן בין-מגזרית שתתמוך בעסקים חברתיים.

כיום פעילים גם שולחנות עגולים במשרד החינוך, בנציבות שירות המדינה, במשרד הפנים ובמשרד הקליטה.

שולחנות עגולים ככלי לניהול מתמשך של יחסים מורכבים

המושג "שולחן עגול" לקוח מתקופת המלך ארתור ואביריו: "השולחן העגול" נוסד על ידי המלך ארתור במטרה להסדיר את המתחים בין אביריו. על מנת להבטיח כי כל אביריו יחשבו שווים הוא הושיב אותם, כולל את עצמו, במעגל המורכב ממושבים שווים.

ה"שולחן העגול" מהווה כיום את כלי מרכזי באמצעותו מתבצע שיח בין כל המגזרים בחברה והוא מסייע ביצירת תרבות של פתיחות, תרומה ושיתוף. כמו כן, הוא מהווה מסגרת לשיח מתמשך, כבסיס לקידום סוגיות מנקודות מבט מגוונות. כך עולות אפשרויות לניתוח של היישרם, המוליד צמיחה והתפתחות של ידע חדש שמייצר מדיניות כוללת ורלוונטית יותר וכן דרכים שונות ליישומה.

מאפייניהם של כל אחד מהמגזרים ותרומתם הייחודית מהווים את היתרון הגדול של "השולחן העגול" הבין-מגזרי. הנחות יסוד המאפיינות כל מגזר מחייבות שמירה על המאפיינים והיתרונות היחסיים של כל מגזר, על מנת לייצר תהליכי שיח בין-מגזריים אפקטיביים.

¹<http://www.pmo.gov.il/Secretary/GovDecisions/2008/Pages/des3190.aspx>

²www.pmo.gov.il/policyplanning/shituf/Documents/migzar.ppt